

ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างความรู้และความตระหนักในการป้องกันอันตราย
จากสารเคมีกำจัดศัตรูพืช อันเนื่องมาจากปัญหาผลกระทบของโครงการให้เช่า
ทำสวนยางพาราในพื้นที่ของรัฐ : กรณีศึกษาบ้านหาดเชียงตอม เมืองบอลิขัน

แขวงบอลิคำไซ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

A Strategy for enhancing knowledge and awareness in prevention of danger
from chemical pesticides as the result of the Impact Problems of the rent

Project on Para Rubber Plantation in the Areas of the Government

: A case in Ban Had Chiang Tom, Bolikhan District,

Bolikhamsay Province, Lao People Democratic Republic

วัน พรหมราช¹ สำราญ กำจัดภัย²

Vahn Prommalath¹, Sumran Gumjudpai²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อ 1) ศึกษาปัญหาผลกระทบของโครงการให้เช่าทำสวนยางพาราในพื้นที่ของรัฐ ที่มีต่อชุมชนบ้านหาดเชียงตอม เมืองบอลิขัน แขวงบอลิคำไซ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ใน 4 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ (2) ด้านสังคม (3) ด้านเศรษฐกิจ และ (4) ด้านสุขภาพ 2) เพื่อสร้างยุทธศาสตร์การแก้ปัญหาผลกระทบของโครงการให้เช่าทำสวนยางพาราในพื้นที่ของรัฐ 3) เพื่อศึกษาผลการใช้ยุทธศาสตร์การแก้ปัญหาผลกระทบของโครงการให้เช่าทำสวนยางพาราในพื้นที่ของรัฐ กลุ่มตัวอย่างในชั้นศึกษาปัญหาผลกระทบ ได้แก่ ประชาชนในบ้านหาดเชียงตอม จำนวน 120 ครอบครัว ส่วนกลุ่มตัวอย่างในชั้นทดลองใช้ยุทธศาสตร์ มีจำนวน 28 ครอบครัว เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) แบบสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับปัญหาผลกระทบของโครงการให้เช่าทำสวนยางพาราในพื้นที่ของรัฐ 2) แบบสอบถามปัญหาผลกระทบของโครงการให้เช่าทำสวนยางพาราในพื้นที่ของรัฐ 3) โครงการอบรมเสริมสร้างความรู้และความตระหนักในการป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืช 4) คู่มือการป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืช 5) แบบทดสอบความรู้ในการป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืช 6) แบบวัดความตระหนักในการป้องกันอันตราย จากสารเคมีกำจัดศัตรูพืช และ 7) แบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อการเข้าร่วมกิจกรรมอบรมโครงการ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบที่แบบสองกลุ่มไม่อิสระกัน

ผลการวิจัย พบว่า

1. ปัญหาผลกระทบต่อชุมชนของโครงการให้เช่าทำสวนยางพาราในพื้นที่ของรัฐ บ้านหาดเชียงตอม โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มี 2 ด้านที่มีปัญหาอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านสุขภาพ และด้านสิ่งแวดล้อม อีกสองด้าน ได้แก่ ด้านสังคมมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง และด้านเศรษฐกิจมีปัญหาอยู่ในระดับน้อย

¹นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

เมื่อเรียงอันดับของปัญหาจากมากไปน้อย พบว่า ด้านที่มีปัญหาสูงสุดคือด้านสุขภาพ รองลงมาอีก 2 อันดับ คือ ด้านสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติและด้านสังคม ส่วนด้านเศรษฐกิจมีปัญหาลดลง และเมื่อพิจารณาจำแนกตามรายการปัญหา พบว่า จากรายการปัญหาทั้งหมด 23 รายการ ปรากฏว่า มีปัญหาอยู่ในระดับมากที่สุด 6 รายการ ดังนี้ 1) เกิดเจ็บไข้ได้ป่วยเนื่องจากรับประทานอาหาร อาทิ เห็ด หรือพืชพรรณธัญญาหารที่เก็บมาจากพื้นที่ที่ทำสวนยางพารา 2) เกิดการเจ็บไข้ได้ป่วยบ่อยขึ้น อันเนื่องมาจากการใช้สารเคมีในการทำสวนยางพาราแพร่กระจายมาตามอากาศ ดิน น้ำ หรืออาหารการกินต่างๆ 3) ได้รับสารพิษเข้าสู่ร่างกาย อันเนื่องมาจากการใช้สารเคมีในการทำสวนยางพารา แพร่กระจายมาตามอากาศ ดิน น้ำ หรืออาหารการกินต่างๆ 4) ไม่สามารถขยายพื้นที่ทำการเพาะปลูกได้ เนื่องจากพื้นที่เคยทำถูกเปลี่ยนเป็นสวนยางพารา 5) เกิดความขัดแย้งระหว่างชาวบ้านกับผู้ทำสวนยางพารา และ 6) มีความยุ่งยากในการเลี้ยงสัตว์ โดยเฉพาะวัว ควาย เนื่องจากพื้นที่ที่เคยเลี้ยงถูกเปลี่ยนเป็นสวนยางพารา

2. ยุทธศาสตร์การแก้ปัญหาผลกระทบของโครงการให้เช่าทำสวนยางพาราในพื้นที่ของรัฐ ที่มีต่อชุมชนบ้านหาดเชียงตอม ได้แก่ การจัดอบรมเสริมสร้างความรู้และความตระหนักในการป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืช และการจัดทำคู่มือการป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืช

3. หลังการทดลองใช้ยุทธศาสตร์ ประชาชนมีความรู้และความตระหนักในการป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืชสูงกว่าก่อนใช้ยุทธศาสตร์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และผ่านเกณฑ์ที่กำหนด โดยมีความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ ยุทธศาสตร์การแก้ปัญหา ปัญหาผลกระทบ การทำสวนยางพารา

ABSTRACT

The purposes of this study were: 1) to investigate the problem of impacts of the rent project for para rubber plantation in the areas of the government on the Ban Had Chiang Tom community, Bolikhamxay province, Lao People's Democratic Republic in the 4 aspects: (1) environment and nature aspect, (2) social aspect, (3) economic aspect, and (4) health aspect; 2) to create a strategy to solve the problem of impacts of the rent project for para rubber plantation in the areas of the government, (3) to examine the results of implementing the strategy to solve the problem of impacts of the rent project for para rubber plantation in the areas of the government. A sample used in the stage of examining the problem of impacts was people of 120 families who lived in the Had Chiang Tom village, whereas a sample used in the stage of implementing the strategy comprised those from 28 families. The tools used to collect data were 1) an in-depth interview guide concerning the problem of impacts of the rent project for para rubber plantation in the areas of the government, 2) a questionnaire asking the problem of impacts of the rent project for para rubber plantation in the areas of the government, 3) a project for enhancing knowledge and awareness of preventing danger from chemical pesticides, 4) a manual for preventing danger from chemical pesticides, 5) a test of knowledge about preventing danger from chemical pesticides, 6) a test of awareness in preventing danger from chemical

particles, and 7) a questionnaire asking satisfaction of participation in the project of training activity. Statistics used to analyze data were mean, standard deviation and t-test of dependent samples.

The findings were as follows:

1. The problem of impact of the rent project for para rubber plantation in the areas of the government on the Ban Had Chiang Tom community as a whole was at the moderate level. Considering it by aspect, it was found that two aspects of them were at the high level: health and the environment and the other two aspects were at the moderate and low levels respectively: social and economic. As arranged from higher to lower ranks of the problems, the aspect that had the highest problem was of health and the two others that ranked next were of the environment and nature, and social aspects; while the economic aspect had the lowest problem. As the list of problems was considered, 6 out of 23 problems were found at the highest levels: 1) getting sick because of eating mushrooms and crops collected from the para rubber plantation areas; 2) being ill very often because of chemicals which were spread out in the air, the soil and water, or food, 3) being exposed to toxic substances into the body because of using chemicals in para rubber plantation which spread out over the area, 4) being not able to expand the cultivation because the area was changed into para rubber plantation, 5) incurred conflicts between villagers and rubber plantation owners, and 6) having difficulty of raising animals, especially, cattle because the raising areas were changed into rubber plantation.

2. The strategy to solve the problem of impacts of the rent project in the areas of the government on the Ban Had Chiang Tom community was to give training for enhancing knowledge and awareness in prevention of danger from chemical pesticides and to produce a manual for preventing chemical pesticides.

3. After the implementation of the strategy, the people had significantly higher knowledge and awareness of preventing danger from chemical pesticides than those before the implementation at the .01 level and passed the determined criterion by having the highest level satisfaction of participation in various activities.

Keywords : Strategy for Solving, Impact Problems, Para Rubber Plantation

ภูมิหลัง

ปัจจุบันรัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ได้มีนโยบาย การวางแผนและการกำหนดเขตให้เช่าหรือสัมปทานที่ดินของรัฐ ซึ่งถือว่าเป็นส่วนหนึ่งในการปฏิบัติตามนโยบายของรัฐบาลในการเปลี่ยนทรัพย์สินที่ดินมาเป็นทุนเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจของชาติ โดยเปิดโอกาสให้บริษัทเอกชนทั้งภายในและต่างประเทศที่สนใจและ

ต้องการลงทุนมาเช่าดำเนินการได้ ซึ่งต่างฝ่ายต่างได้รับผลประโยชน์แต่ต้องไม่ขัดกับระบบกฎหมายของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยกิจการเหล่านั้นจะต้องไม่ก่อให้เกิดผลสะท้อนหรือผลกระทบทางลบต่อคุณภาพของดิน สภาพแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม และประชาชนในท้องถิ่นต้องไม่เกิดความขัดแย้ง ซึ่งการอนุญาตให้เช่าที่ดินของรัฐแต่ละราย จะต้องผ่านการเห็นชอบจากองค์การคุ้มครองที่ดินแห่งชาติ โดยพื้นที่เหล่านั้นต้องไม่เป็นพื้นที่

ป่าไม้ใหญ่ ไม่เป็นพื้นที่ป่าสงวน หรือเป็นพื้นที่ดินรักษาแหล่งน้ำของจังหวัด การกำหนดเขตเช่าต้องแน่ใจว่าเป็นดินที่มีคุณภาพ ไม่เป็นที่ดินที่มีคุณภาพต่ำ หรือแน่ใจว่าเป็นที่ดินปกอลิ้นที่ป่าไม้ธรรมชาติไม่สามารถเติบโตด้วยตัวมันเองได้ (องค์การคุ้มครองที่ดินแห่งชาติ, 2550, หน้า 25-26)

การให้เช่าหรือสัมปทานที่ดินของรัฐเพื่อปลูกพืชอุตสาหกรรม รัฐจะต้องศึกษาและพิจารณาละเว้นเขตพื้นที่ที่มีลักษณะต่างๆ อาทิ พื้นที่ธรรมชาติที่ประชาชนต้องอาศัยทำมาหากิน เขตห้วยหนองคลองบึง เขตหัวไร่ปลายนา ซึ่งเป็นแหล่งเก็บหาของป่าของประชาชน เขตพื้นที่ที่เป็นทรัพย์สินสมบัติร่วมกับบ้านใกล้เคียง การอนุญาตให้เช่าที่ดินต้องทำการศึกษาคำยืนยันได้ของกิจการที่จะมาดำเนินการให้มีความสมเหตุสมผล โดยคำนึงถึงผลได้ผลเสียที่จะเกิดขึ้น และกิจการดังกล่าวต้องสามารถกระตุ้นเศรษฐกิจแห่งชาติให้มีการขยายตัว และพร้อมกันนั้นต้องมีส่วนร่วมในการตอบสนองผลประโยชน์ให้แก่ประชาชนท้องถิ่น การอนุญาตให้มีการเช่ารัฐบาลต้องมีทิศทางนโยบายให้มีการเช่าเป็นเวลายาวตามกฎหมายที่ดินได้กำหนดไว้ ดังนั้นเจ้าหน้าที่ของรัฐที่รับผิดชอบจำเป็นต้องศึกษาข้อมูลร่วมกับองค์การท้องถิ่นทางด้านผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะการเช่าพื้นที่ดินที่มีอาณาบริเวณกว้างๆ และทำสัญญาเช่าในระยะยาว ต้องคำนึงถึงโอกาสการนำใช้ที่ดินของประชาชนที่ยากจน (องค์การคุ้มครองที่ดินแห่งชาติ, 2550, หน้า 26-27)

เมืองบลิดัน แขวงบลิดำไซ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (ศูนย์ค้นคว้าและข้อมูลข่าวสารที่ดินและทรัพยากรธรรมชาติ, 2553, หน้า 30-31) ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของเทศบาลแขวงบลิดำไซ มีระยะทางห่างจากเทศบาลแขวงประมาณ 23 กิโลเมตร มีเนื้อที่ทั้งหมด 200,120 ตารางกิโลเมตร พื้นที่ส่วนใหญ่ประมาณ 70% ของพื้นที่ทั้งหมดเป็นที่ลาดเนินเขา เหลือเพียง 30% ที่เป็นพื้นที่ราบ และพื้นที่ส่วนใหญ่ 70% เป็นป่าไม้ เมืองบลิดัน ประกอบด้วย 6 กลุ่มหมู่บ้าน มีทั้งหมด 46 หมู่บ้าน มีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 6,999 ครัวเรือน มีพลเมืองทั้งหมด 41,345 คน เป็นหญิง 20,253 คน นอกนั้นเป็นชาย ประชาชนของเมืองบลิดันมีทั้งหมด 10 ชนเผ่า ได้แก่ เผ่ากีมมุก เผ่าผ่อง

เผ่าตะไธย เผ่ามัง เผ่าเม้ย เผ่าพวน เผ่าลาว เผ่าไต เผ่าไทดำ และเผ่าไท ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเผ่าพวนและเผ่าเม้ย เส้นทางคมนาคมเชื่อมต่อแขวงหาเมือง และในแต่ละหมู่บ้านมีความสะดวกสบาย เนื่องจากว่ามีถนนลาดยางตัดผ่าน คือ ถนน 4B และถนน 1D เมืองบลิดันมีแม่น้ำสายใหญ่ไหลผ่านเมือง 2 สาย คือ แม่น้ำซัน แม่น้ำเงียบ และมีสาขาย่อยของแม่น้ำทั้งสองสาย ได้แก่ แม่น้ำกาบ แม่น้ำเหือง แม่น้ำซาว และแม่น้ำหมาง ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนาและทำไร่

ตั้งแต่เริ่มมีนโยบายการให้เช่าหรือสัมปทานที่ดินของรัฐ จนถึงปัจจุบัน (ปี 2556) เมืองบลิดันได้อนุมัติโครงการให้เช่าหรือสัมปทานที่ดินของรัฐไปแล้วทั้งหมด 14 โครงการ แบ่งเป็นโครงการประเภทกิจกรรม 6 โครงการ ประเภทอุตสาหกรรม และประเภทบ่อแร่ ประเภทละ 3 โครงการ นอกนั้นเป็นประเภทคมนาคมและการค้า คิดเป็นเนื้อที่เช่าทั้งหมด 2,465 เฮกตา ซึ่งในประเภทการให้เช่าเพื่อกิจกรรม 6 โครงการนั้น เป็นการให้เช่าทำสวนยางพารา 4 โครงการ รวมพื้นที่ให้เช่าทั้งหมด 1,365 เฮกตา โดยเป็นผู้เช่าภายในประเทศลาว 1 ราย ผู้เช่าจากประเทศจีน 2 ราย และผู้เช่าจากประเทศเวียดนาม 1 ราย

บ้านหาดเชียงตอม เป็นหนึ่งใน 4 หมู่บ้าน เมืองบลิดัน แขวงบลิดำไซ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ที่มีพื้นที่ให้เช่าทำสวนยางพารามากที่สุด คือ 715 เฮกตา และเป็นหมู่บ้านที่น่าจะได้รับผลกระทบจากโครงการให้เช่าทำสวนยางพาราในพื้นที่ของรัฐมากกว่าอื่นๆ เพราะพื้นที่การเกษตร และแหล่งทำมาหากินของชุมชนอยู่ใกล้พื้นที่ให้เช่าทำสวนยางพารา

จากการนำนโยบายการให้เช่าหรือสัมปทานที่ดินของรัฐเพื่อปลูกพืชอุตสาหกรรม ไปปฏิบัติทั่วภูมิภาคของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ไปได้ระยะหนึ่ง ทำให้พื้นที่ดินให้เช่า โดยเฉพาะเช่าเพื่อทำสวนยางพาราขยายตัวอย่างมากทั่วประเทศ จนกระทั่งรัฐบาลต้องได้ออกประกาศให้ชะลอไว้เพื่อดูผลกระทบตามมา ดังจะเห็นได้จากข่าวในหนังสือพิมพ์ “ผู้จัดการออนไลน์” ลงวันที่ 18 เมษายน 2556 ดังนี้

“ลาวได้งดออกใบอนุญาตลงทุนในโครงการสวนยางพาราเป็นการชั่วคราว เพื่อศึกษาเกี่ยวกับผลประโยชน์

ที่ประชาชนในท้องถิ่นได้รับ เช่นเดียวกับการปลูกไม้ยูคาลิปตัส ซึ่งมีรายงานว่าเป็นที่ทำลายคุณภาพดิน นายกรัฐมนตรีได้สั่งหยุดโครงการลงทุนปลูกพืชทั้ง 2 ชนิดนี้ 100% เพื่อสำรวจข้อมูลด้านต่างๆ” (ผู้จัดการออนไลน์, 2556)

จากสภาพและปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะเจ้าหน้าที่วิชาการเกี่ยวกับการทำสัญญาเช่าและติดตามประเมินผลโครงการให้เช่าทำสวนยางพาราในพื้นที่ของรัฐแขวงบอลิคำไซ จึงสนใจศึกษาปัญหาผลกระทบ และสร้างยุทธศาสตร์แก้ปัญหาผลกระทบที่มีต่อชุมชนบ้านหาดเชียงตอม อันเนื่องมาจากโครงการให้เช่าทำสวนยางพาราในพื้นที่ของรัฐ เมืองบอลิคำไซ แขวงบอลิคำไซ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ซึ่งผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์โดยตรงต่อชุมชนบ้านหาดเชียงตอม และเป็นแนวทางใช้ในการสร้างยุทธศาสตร์แก้ปัญหาผลกระทบในหมู่บ้านอื่นต่อไป

กรอบแนวคิดของการวิจัย

ภาพประกอบ กรอบแนวคิดของการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ชั้นศึกษาปัญหาผลกระทบ

1.1 กำหนดจุดมุ่งหมาย ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาปัญหาผลกระทบของโครงการให้เช่าทำสวนยางพาราในพื้นที่ของรัฐที่มีต่อชุมชนบ้านหาดเชียงตอม และ 2) เพื่อเลือก

ความมุ่งหมายของการวิจัย

ผู้วิจัยกำหนดความมุ่งหมายของการวิจัย ดังนี้

1. เพื่อศึกษาปัญหาผลกระทบของโครงการให้เช่าทำสวนยางพาราในพื้นที่ของรัฐ ที่มีต่อชุมชนบ้านหาดเชียงตอม เมืองบอลิคำไซ แขวงบอลิคำไซ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
2. เพื่อสร้างยุทธศาสตร์การแก้ปัญหาผลกระทบของโครงการให้เช่าทำสวนยางพาราในพื้นที่ของรัฐ ที่มีต่อชุมชนบ้านหาดเชียงตอม เมืองบอลิคำไซ แขวงบอลิคำไซ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
3. เพื่อศึกษาผลการใช้ยุทธศาสตร์การแก้ปัญหาผลกระทบของโครงการให้เช่าทำสวนยางพาราในพื้นที่ของรัฐ ที่มีต่อชุมชนบ้านหาดเชียงตอม เมืองบอลิคำไซ แขวงบอลิคำไซ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ประเด็นปัญหาผลกระทบของโครงการให้เช่าทำสวนยางพาราในพื้นที่ของรัฐ ที่มีต่อชุมชนบ้านหาดเชียงตอมที่มีความจำเป็นสูงสุดในการแก้ไข และอยู่ในวิสัยแก้ได้สำหรับนำมากำหนดเป็นปัญหาเป้าของยุทธศาสตร์

1.2 กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้
1) กลุ่มประชากร ได้แก่ ประชาชนบ้านหาดเชียงตอม จำนวน 254 ครอบครัว และ 2) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการตอบแบบสอบถาม ได้แก่ หัวหน้าครอบครัว จำนวน 120 ครอบครัว (คน) ซึ่งเลือกแบบเจาะจง

1.3 สร้างเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาผลกระทบของโครงการให้เข้าทำสวนยางพาราในพื้นที่ของรัฐ

1.4 ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยและผู้ช่วยนักวิจัย 2 คน ลงพื้นที่บ้านหาดเชียงตอม เก็บรวบรวมข้อมูล โดยให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาผลกระทบของโครงการให้เข้าทำสวนยางพาราในพื้นที่ของรัฐ ในกรณีผู้ตอบแบบสอบถามอ่านหนังสือไม่ได้ ใช้การสัมภาษณ์ตามรายการปัญหาผลกระทบต่างๆ ในแบบสอบถาม วิเคราะห์ปัญหาผลกระทบของโครงการให้เข้าทำสวนยางพาราในพื้นที่ของรัฐ ใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปลระดับปัญหาผลกระทบ โดยใช้เกณฑ์ ดังนี้ ค่าเฉลี่ย 1.00-1.50, 1.51-2.50, 2.51-3.50, 3.51-4.50 และ 4.51-5.00 หมายถึง มีระดับปัญหาผลกระทบน้อยที่สุด น้อย ปานกลาง มาก และมากที่สุด ตามลำดับ

1.5 จัดลำดับปัญหาผลกระทบของโครงการให้เข้าทำสวนยางพาราในพื้นที่ของรัฐ ที่มีต่อชุมชนบ้านหาดเชียงตอม ในภาพรวมรายด้าน และรายการปัญหาย่อยๆ ในแต่ละด้าน

1.6 พิจารณาคัดเลือกปัญหาผลกระทบของโครงการให้เข้าทำสวนยางพาราในพื้นที่ของรัฐ ที่มีต่อชุมชนบ้านหาดเชียงตอม ด้านที่มีปัญหาสูงสุด รวมทั้งรายการปัญหาย่อยที่มีปัญหาอยู่ในระดับมากขึ้นไป และอยู่ในวิสัยที่แก้ได้ มากำหนดแนวทางแก้ไข และสร้างยุทธศาสตร์การแก้ปัญหาผลกระทบของโครงการให้เข้าทำสวนยางพาราในพื้นที่ของรัฐ ที่มีต่อชุมชนบ้านหาดเชียงตอม ในขั้นตอนต่อไป

2. ชั้นสร้างยุทธศาสตร์

2.1 กำหนดจุดมุ่งหมาย เพื่อสร้างยุทธศาสตร์การแก้ปัญหาผลกระทบของโครงการให้เข้าทำสวนยางพาราในพื้นที่ของรัฐ ที่มีต่อชุมชนบ้านหาดเชียงตอม ด้านที่มี

ปัญหาสูงสุด รวมทั้งรายการปัญหาย่อยที่มีปัญหาอยู่ในระดับมากขึ้นไป และอยู่ในวิสัยที่แก้ได้

2.2 กำหนดกลุ่มผู้มีส่วนร่วมในการสร้างยุทธศาสตร์ กลุ่มผู้มีส่วนร่วมมีจำนวน 10 คน ประกอบด้วย ผู้วิจัย ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่รับผิดชอบโครงการให้เข้าทำสวนยางพาราในพื้นที่ของรัฐ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับปัญหาผลกระทบด้านที่นำมาสร้างยุทธศาสตร์ จำนวน 3 คน ผู้นำชุมชนบ้านหาดเชียงตอม จำนวน 3 คน และตัวแทนประชาชนบ้านหาดเชียงตอม จำนวน 3 คน

2.3 ประชุมระดมความคิด และการอภิปราย กลุ่มผู้มีส่วนร่วมในการสร้างยุทธศาสตร์ เพื่อหาข้อสรุปเกี่ยวกับแนวทางหรือวิธีการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากผลกระทบของโครงการให้เข้าทำสวนยางพาราในพื้นที่ของรัฐ ที่มีต่อชุมชนบ้านหาดเชียงตอม ใช้เวลาประมาณ 3 ชั่วโมง

2.4 ยกร่างยุทธศาสตร์การแก้ปัญหาผลกระทบของโครงการให้เข้าทำสวนยางพาราในพื้นที่ของรัฐ ที่มีต่อชุมชนบ้านหาดเชียงตอม ตามองค์ประกอบของยุทธศาสตร์ ดังนี้ 1) ชื่อยุทธศาสตร์ 2) เป้าหมายของยุทธศาสตร์ 3) โครงการหรือกิจกรรมของยุทธศาสตร์ และ 4) การวัดและประเมินผลยุทธศาสตร์

2.5 จัดทำรายละเอียดในแต่ละโครงการหรือกิจกรรม โดยองค์ประกอบของโครงการหรือกิจกรรมประกอบด้วย 1) ชื่อโครงการ/กิจกรรม 2) ที่มาและความสำคัญ 3) วัตถุประสงค์ 4) ตัวชี้วัดความสำเร็จ 5) ระยะเวลาดำเนินการ 6) ขั้นตอนการดำเนินงาน 7) การวัดและประเมินผล 8) แผนปฏิบัติการ 9) งบประมาณ และ 10) ผู้รับผิดชอบ

2.6 นำเสนอร่างยุทธศาสตร์ต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อให้ข้อเสนอแนะ

2.7 ปรับปรุงแก้ไขในส่วนที่บกพร่องตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ก่อนนำไปทดลองใช้ต่อไป

3. ขั้นตอนทดลองใช้ยุทธศาสตร์

3.1 กำหนดจุดมุ่งหมาย เพื่อนำโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ ของยุทธศาสตร์การแก้ปัญหาผลกระทบของโครงการให้เข้าทำสวนยางพาราในพื้นที่ของรัฐ ที่สร้างขึ้น ไปดำเนินการในพื้นที่ชุมชนบ้านหาดเชียงตอม

3.2 กำหนดกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้นำชุมชน และประชาชนทั่วไปของบ้านหาดเชียงตอม จำนวน 28 คน

3.3 สร้างเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล

3.4 ดำเนินการทดลองใช้ยุทธศาสตร์ โดยดำเนินกิจกรรมตามลำดับขั้นตอนที่ระบุไว้ในโครงการ ในช่วงก่อนระหว่าง และหลังการดำเนินกิจกรรม มีการเก็บรวบรวมข้อมูลตามตัวชี้วัดที่ระบุไว้ในโครงการ สำหรับนำไปใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อประเมินความสำเร็จของโครงการต่อไป

4. ขั้นตอนและปรับปรุงยุทธศาสตร์

4.1 กำหนดจุดมุ่งหมาย เพื่อประเมินและปรับปรุงโครงการของยุทธศาสตร์ที่ได้นำไปทดลองใช้ในชุมชนบ้านหาดเชียงตอม โดยประเด็นหลักของการประเมิน สอดคล้องกับตัวชี้วัดความสำเร็จของโครงการ ส่วนประเด็นอื่น ได้แก่ ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นระหว่างการดำเนินงาน สำหรับนำมาวิเคราะห์ เพื่อให้ได้สารสนเทศส่วนหนึ่งประกอบการพิจารณาปรับปรุงแก้ไขยุทธศาสตร์ ก่อนการเผยแพร่ต่อไป

4.2 ดำเนินการรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูล โดยการนำข้อมูลที่ได้เก็บรวบรวมข้อมูลไว้แล้ว ในขั้นทดลองใช้ยุทธศาสตร์มาตรวจสอบความสมบูรณ์ จากนั้นดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามตัวชี้วัดความสำเร็จของโครงการ โดยใช้สถิติพื้นฐานต่างๆ ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบที

4.3 ตัดสินความสำเร็จของแต่ละโครงการหรือกิจกรรม โดยการนำค่าสถิติหรือสารสนเทศต่างๆ ที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูล ไปเทียบกับเกณฑ์ความสำเร็จของแต่ละตัวชี้วัดในแต่ละโครงการหรือกิจกรรม

4.4 วิเคราะห์และสรุปปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นระหว่างการดำเนินงานโครงการ

4.5 ปรับปรุงโครงการในส่วนที่บกพร่อง หรือให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม รวมทั้งจัดนำรายงานผลการทดลองใช้ยุทธศาสตร์ สำหรับเผยแพร่ต่อไป

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ปัญหาผลกระทบต่อชุมชนของโครงการให้เข้าทำสวนยางพาราในพื้นที่ของรัฐ บ้านหาดเชียงตอม โดยรวมอยู่

ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มี 2 ด้านที่มีปัญหาอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านสุขภาพ และด้านสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ อีกสองด้าน ได้แก่ ด้านสังคมมีปัญหายุ่งยากในระดับปานกลาง และด้านเศรษฐกิจมีปัญหายุ่งยากในระดับน้อย เมื่อเรียงอันดับของปัญหาจากมากไปน้อยพบว่า ด้านที่มีปัญหาสูงสุด คือ ด้านสุขภาพ รองลงมาอีก 2 อันดับ คือ ด้านสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ และด้านสังคม ส่วนด้านเศรษฐกิจมีปัญหาลดต่ำสุด เมื่อพิจารณาตามรายการปัญหาทั้ง 23 รายการ พบว่า มีปัญหาในระดับมากที่สุด 6 รายการ และระดับมาก 3 รายการ เรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ 1) เกิดเจ็บไข้ได้ป่วยเนื่องจากรับประทานอาหาร อาทิ เห็ด หรือพืชพรรณธัญญาหารที่เก็บมาจากพื้นที่ที่ทำสวนยางพารา 2) เกิดการเจ็บไข้ได้ป่วยบ่อยขึ้น อันเนื่องมาจากการใช้สารเคมีในการทำสวนยางพาราแพร่กระจายมาตามอากาศ ดิน น้ำ หรืออาหารการกินต่างๆ 3) ได้รับสารพิษเข้าสู่ร่างกาย อันเนื่องมาจากการใช้สารเคมีในการทำสวนยางพารา แพร่กระจายมาตามอากาศ ดิน น้ำ หรืออาหารการกินต่างๆ 4) ไม่สามารถขยายพื้นที่ทำการเพาะปลูกได้ เนื่องจากพื้นที่ที่เคยทำถูกเปลี่ยนเป็นสวนยางพารา 5) เกิดความขัดแย้งระหว่างชาวบ้านกับผู้ทำสวนยางพารา 6) มีความยุ่งยากในการเลี้ยงสัตว์ โดยเฉพาะวัว ควาย เนื่องจากพื้นที่ที่เคยเลี้ยงถูกเปลี่ยนเป็นสวนยางพารา 7) น้ำในห้วย หนอง คลอง บึง มีสารพิษ อันเนื่องมาจากการใช้สารเคมีในการทำสวนยางพารา 8) ดินในพื้นที่ใกล้เคียงสวนยางพาราเสื่อมคุณภาพ และ 9) ป่าและต้นไม้ใหญ่ ถูกทำลาย เนื่องจากบุกเบิกทำสวนยางพารา ซึ่งปัญหาทั้ง 9 รายการดังกล่าวสามารถจำแนกได้ 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่ม 1 ปัญหาการได้รับพิษภัยจากการใช้สารเคมีในการทำสวนยางพารา กลุ่ม 2 ปัญหาการขาดแหล่งทำมาหากินเนื่องจากการบุกเบิกพื้นที่ทำสวนยางพารา และกลุ่ม 3 ปัญหาความขัดแย้ง จากปัญหาทั้ง 3 กลุ่มนี้ จะเห็นว่า กลุ่ม 1 ปัญหาการได้รับพิษภัยจากการใช้สารเคมีในการทำสวนยางพารา เป็นปัญหาจำเป็นเร่งด่วนและอยู่ในวิสัยที่แก้ได้ ซึ่งปัญหาดังกล่าวนี้สาเหตุสำคัญเกิดจากประชาชนขาดความรู้และความตระหนักในการป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืช

2. ยุทธศาสตร์การแก้ปัญหาผลกระทบของโครงการให้เข้าทำสวนยางพาราในพื้นที่ของรัฐ ที่มีต่อชุมชนบ้านหาดเชียงตอม ได้แก่ การจัดอบรมเสริมสร้างความรู้และความตระหนักในการป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืช และการจัดทำคู่มือการป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืช

3. ผลการทดลองใช้ยุทธศาสตร์ พบว่า

3.1 หลังการทดลองใช้ยุทธศาสตร์ ประชาชนมีความรู้เกี่ยวกับการป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืช สูงกว่าก่อนใช้ยุทธศาสตร์อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 และมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับร้อยละ 86.67 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ที่ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม

3.2 หลังการทดลองใช้ยุทธศาสตร์ ประชาชนมีความตระหนักในการป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืช สูงกว่าก่อนใช้ยุทธศาสตร์อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 และมีความตระหนักอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งผ่านเกณฑ์ที่ตั้งไว้ว่าตั้งแต่ระดับมากขึ้นไป

3.3 ประชาชนมีความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของยุทธศาสตร์อยู่ในระดับมาก

อภิปรายผล

การวิจัยยุทธศาสตร์การเสริมสร้างความรู้และความตระหนักในการป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืช อันเนื่องมาจากปัญหาผลกระทบของโครงการให้เข้าทำสวนยางพาราในพื้นที่ของรัฐ : กรณีศึกษาบ้านหาดเชียงตอม เมื่อจบลิคิน แขวงบลิดคำไซ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวครั้งนี้ มีประเด็นข้อค้นพบที่ควรนำมาอภิปรายผล ดังนี้

ประเด็นที่ 1 ปัญหาผลกระทบต่อชุมชนของโครงการให้เข้าทำสวนยางพารา

จากการศึกษาปัญหาผลกระทบต่อชุมชนบ้านหาดเชียงตอม อันเนื่องมาจากโครงการให้เข้าทำสวนยางพาราในพื้นที่ของรัฐ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาใน 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ ประกอบด้วย ผลกระทบต่อการเกิดการทำลายดิน การเกิดมลพิษในแหล่งน้ำธรรมชาติ การเปลี่ยนแปลงของสัตว์ป่า การเปลี่ยนแปลงของผลผลิตจากป่า การเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับการเพาะปลูก

และเลี้ยงสัตว์ และผลกระทบต่อแหล่งอาหาร จากธรรมชาติ 2) ด้านสังคม ประกอบด้วย ผลกระทบต่อการเกิดความขัดแย้งระหว่างชุมชนกับผู้เข้าทำสวนยาง และผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตดั้งเดิม 3) ด้านเศรษฐกิจ ประกอบด้วย ผลกระทบต่อรายได้และรายจ่ายในครอบครัว และ 4) ด้านสุขภาพ ประกอบด้วย ผลกระทบต่อสุขภาพอันเนื่องมาจากรับสารเคมีที่ใช้ในสวนยางพารา แพร่กระจายในดิน น้ำ และอากาศ ตลอดจนปนเปื้อนมากับพืชพรรณธัญญาหารต่างๆ ที่ชาวบ้านรับประทานในชีวิตประจำวัน ซึ่งผลการศึกษาปัญหาดังกล่าว พบว่า

1. ด้านที่มีปัญหาสูงสุดคือด้านสุขภาพ โดยมีปัญหาอยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ ด้านสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ ซึ่งมีปัญหาอยู่ในระดับมากเช่นกัน ส่วนอีกสองด้าน ได้แก่ ด้านสังคมมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง และด้านเศรษฐกิจมีปัญหาอยู่ในระดับน้อย ผลการศึกษาเป็นเช่นนี้ อาจเนื่องมาจาก ปัญหาสุขภาพเป็นเรื่องใกล้ตัวที่มนุษย์เราสัมผัสได้ง่ายและชัดเจนที่สุด โดยเฉพาะเกี่ยวกับการเจ็บไข้ได้ป่วยมักเป็นสิ่งที่ไม่มีใครปรารถนาให้เกิดกับตนเอง คนในครอบครัว ญาติ มิตร หรือแม้แต่คนในชุมชน และเหตุผลสำคัญประการต่อมา อาจเนื่องด้วยชาวบ้านหาดเชียงตอม ได้มีประสบการณ์ตรงจากการได้เห็นคนในหมู่บ้านรายหนึ่งเสียชีวิตเพราะได้รับสารเคมีกำจัดศัตรูพืช เนื่องจากไปรับจ้างฉีดยาในสวนยางพารา และอีกรายมีอาการปวดท้องอย่างรุนแรงเพราะดื่มน้ำบ่อที่ไร่นาใกล้ๆ สวนยางพารา (จากคำบอกเล่าของผู้ใหญ่บ้านหาดเชียงตอม) ส่วนปัญหาด้านเศรษฐกิจชาวบ้านมองว่ามีปัญหาอยู่ในระดับน้อย ทั้งนี้เป็นเพราะปัญหาดังกล่าวมันอาจไม่ใช่ผลกระทบโดยตรง แต่เป็นผลกระทบทางอ้อม ทำให้ชาวบ้านไม่สามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลได้ อีกทั้งปัญหาด้านเศรษฐกิจของคนในชุมชน โดยเฉพาะรายรับและรายจ่ายในครอบครัว มันอาจเกิดจากปัจจัยอื่นๆ อีกมากมาย อาทิ ค่าครองชีพที่สูงขึ้น การขาดอาชีพเสริม เป็นต้น

2. ปัญหาผลกระทบต่อชุมชนของโครงการให้เข้าทำสวนยางพาราในพื้นที่ของรัฐ ในระดับมากที่สุด 6 รายการ ซึ่งจะเห็นว่า 3 รายการแรก เป็นปัญหาผลกระทบต่อด้านสุขภาพ ได้แก่ 1) ปัญหาเกิดเจ็บไข้ได้ป่วยเนื่องจาก

รับประทานอาหาร อาทิ เห็ด หรือพืชพรรณธัญญาหารที่เก็บมาจากพื้นที่ที่ทำสวนยางพารา 2) ปัญหาเกิดการเจ็บไข้ได้ป่วยบ่อยขึ้น อันเนื่องมาจากการใช้สารเคมีในการทำสวนยางพาราแพร่กระจายมาตามอากาศ ดิน น้ำ หรืออาหารการกินต่างๆ และ 3) ปัญหาได้รับสารพิษเข้าสู่ร่างกาย อันเนื่องมาจากการใช้สารเคมีในการทำสวนยางพาราแพร่กระจายมาตามอากาศ ดิน น้ำ หรืออาหารการกินต่างๆ ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้นำหมู่บ้าน และประชาชนที่มีพื้นที่ทำกินใกล้เคียงกับพื้นที่ทำสวนยางพารา ที่ระบุตรงกันว่า “ผู้เช่าพื้นที่ทำสวนยางพารา มีการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชอย่างแพร่หลาย โดยไม่คำนึงถึงอันตรายหรือผลกระทบที่จะเกิดตามมากับชุมชนและสิ่งแวดล้อม” ทำให้สารเคมีตกค้างในดินบริเวณสวนยางพารา สะสมในพืชพรรณ ธัญญาหารต่างๆ ที่มีอยู่ในบริเวณนั้น ชาวบ้านบางคนที่ขาดความรู้และความตระหนักในพิษภัยของสารเคมีตกค้างดังกล่าว เมื่อนำเอาพืชพรรณ ธัญญาหารต่างๆ เหล่านั้นมาบริโภค จึงต้องได้รับสารพิษเข้าไปด้วย บางส่วนถูกชะล้างไหลปนมากับน้ำ ลงสู่ไร่นา ห้วย หนอง คลอง บึง และบางส่วนก็แพร่กระจายมาในอากาศ ซึ่งแน่นอน ชาวบ้านที่ขาดความรู้ ความตระหนักในการป้องกันพิษภัยของสารเคมีกำจัดศัตรูพืช ย่อมมีโอกาสเสี่ยงต่อการได้รับสารพิษเหล่านั้นเข้าสู่ร่างกาย

นอกจากปัญหาผลกระทบ 3 รายการดังกล่าวไปแล้วนั้น การไม่สามารถขยายพื้นที่ทำการเพาะปลูกได้ เนื่องจากพื้นที่ที่เคยทำถูกเปลี่ยนเป็นสวนยางพารา เป็นอีกหนึ่งปัญหาที่ชาวบ้านได้รับผลกระทบมากที่สุด ซึ่งจากการลงพื้นที่บริเวณโดยรอบของการทำสวนยางพาราบ้านหาดเชียงตอม พบว่า พื้นที่ปลูกสวนยางพาราโดยรอบติดกับแปลงไร่นาของชาวบ้าน ทำให้ไม่สามารถขยายเนื้อที่ของไร่นาได้อีกซึ่งต่างกับอดีตที่ก่อนจะมีสวนยางพารา อย่างไรก็ตาม ปัญหาดังกล่าวนี้ คงต้องเป็นเรื่องที่รัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องสื่อสารให้ชาวบ้านที่เดือดร้อนเข้าใจหรือพิจารณาช่วยเหลือต่อไป เพราะปัญหานี้ส่งผลให้เกิดปัญหาผลกระทบตามมาในระดับมากที่สุดอีก 2 รายการสุดท้ายในทั้งหมด 6 รายการ คือ ปัญหาเกิดความขัดแย้งระหว่างชาวบ้านกับผู้ทำสวนยางพารา และปัญหาความ

ยุ่งยากในการเลี้ยงสัตว์ โดยเฉพาะวัว ควาย เนื่องจากพื้นที่ที่เคยเลี้ยงถูกเปลี่ยนเป็นสวนยางพารา

ประเด็นที่ 2 ความสำเร็จของยุทธศาสตร์การแก้ปัญหาผลกระทบต่อชุมชนบ้านหาดเชียงตอม อันเนื่องมาจากโครงการให้เช่าทำสวนยางพาราในพื้นที่ของรัฐ ยุทธศาสตร์การแก้ปัญหาผลกระทบของโครงการให้เช่าทำสวนยางพาราในพื้นที่ของรัฐ ที่มีต่อชุมชนบ้านหาดเชียงตอม อันประกอบด้วย การจัดอบรมเสริมสร้างความรู้และความตระหนักในการป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืช และการจัดทำคู่มือการป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืช ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น สามารถนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ บรรลุความสำเร็จตามชี้วัดและเกณฑ์ที่ตั้งไว้ทุกประการ ทั้งในประเด็นด้านความรู้เกี่ยวกับการป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืช ความตระหนักในการป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืช และความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของยุทธศาสตร์ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ เกศมณี มูลปานันท์ (2548) ที่ทำการวิจัยเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการป้องกันสารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรตำบลหนองบัว อำเภอไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้กระบวนการ 1) การปรับกระบวนการทัศน์เพื่อการรับรู้ปัญหา 2) การวิเคราะห์ปัญหาสุขภาพชุมชนและปัญหาพฤติกรรมกรรมการป้องกันสารเคมี 3) การสร้างภาพฝันและความต้องการด้านที่ต้องการให้เกิดในชุมชน และ 4) การวางแผนและกำหนดแนวทางดำเนินงานส่งเสริมพฤติกรรมการป้องกันสารเคมีกำจัดศัตรูพืช ซึ่งจากกระบวนการวิจัยดังกล่าว ทำให้เกษตรกรมีการเรียนรู้ร่วมกัน มีความเข้าใจ เห็นคุณค่าของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เกิดความตระหนักในพิษภัยของสารเคมี และมีการใช้สารทดแทนหรือวิธีการธรรมชาติผสมผสาน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ชนบท บัวหลวง (2549) ที่ทำการวิจัยเพื่อพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรผู้รับจ้างฉีดพ่นสารเคมีบ้านโป่ง หมู่ที่ 3 ตำบลไผ่ใหญ่ อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี โดยมีกิจกรรมต่างๆ ได้แก่ การจัดเวทีชุมชนให้ความรู้เรื่องพิษภัยและการป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืช การส่งเสริมให้เกิดกลุ่มผู้รับจ้างฉีดพ่นสารเคมีเพื่อช่วยเหลือ ดูแลโดยให้กลุ่มกระตุ้นติดตามประเมินผลอย่าง

ต่อเนื่อง การเฝ้าระวังโดยการเจาะเลือดตรวจหาเอนไซม์โคสทินเอสเตอเรสช่วงก่อนฤดูรับจ้าง ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรผู้รับจ้างฉีดพ่นสารเคมี มีความรู้เรื่องพิษภัยและการป้องกันอันตรายจากสารเคมีก้ำจัดศัตรูพืชอยู่ในระดับดี มีการรวมกลุ่มผู้รับจ้างฉีดพ่นสารเคมี จำนวน 1 กลุ่มสมาชิก จำนวน 16 คน และมีการเฝ้าระวังโดยการเจาะเลือดตรวจหาเอนไซม์โคสทินเอสเตอเรส จนไม่พบภาวะเสี่ยงสอดคล้องกับผลการวิจัยของ นภาพร หานะพันธ์ (2554) ที่ทำการวิจัยเพื่อสร้างความตระหนักในการใช้สารเคมีก้ำจัดศัตรูพืช และการดูแลสุขภาพ โดยการอบรมอย่างมีส่วนร่วม กลุ่มเกษตรกรปลูกมะขามเทศ ตำบลเจ็ดเสมียน จังหวัดราชบุรี ผลการวิจัยพบว่า หลังการอบรมเกษตรกรมีความตระหนักในการใช้สารเคมีอย่างถูกต้องและปลอดภัยเพิ่มขึ้น อนึ่ง ความสำเร็จของยุทธศาสตร์การแก้ปัญหาผลกระทบต่อชุมชนบ้านหาดเชียงตอม อันเนื่องมาจากโครงการให้เช่าทำสวนยางพาราในพื้นที่ของรัฐ ในการวิจัยครั้งนี้ อาจเนื่องมาจาก

1. การเสริมสร้างความรู้และความตระหนักในการป้องกันอันตรายจากสารเคมีก้ำจัดศัตรูพืชเป็นเป้าหมายของยุทธศาสตร์การแก้ปัญหาผลกระทบของโครงการให้เช่าทำสวนยางพาราในพื้นที่ของรัฐ ที่มีความสอดคล้องกับสภาพปัญหา และความต้องการจำเป็นอย่างแท้จริงของชุมชนบ้านหาดเชียงตอม ทั้งนี้เนื่องด้วย ก่อนกำหนดปัญหาเป้า และเป้าหมายของยุทธศาสตร์ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาปัญหาผลกระทบต่อชุมชนของโครงการให้เช่าทำสวนยางพาราในพื้นที่ของรัฐ บ้านหาดเชียงตอม พบว่ากลุ่มปัญหาการได้รับพิษภัยจากการใช้สารเคมีในการทำสวนยางพารา เป็นปัญหาในระดับมากที่สุดที่เกิดกับชุมชนบ้านหาดเชียงตอม จึงทำให้ชาวบ้านมีความตื่นตัวเป็นเบื้องต้นอยู่แล้ว ซึ่งจะเห็นได้จากก่อนการใช้ยุทธศาสตร์ประชาชนมีความตระหนักในการป้องกันอันตรายจากสารเคมีก้ำจัดศัตรูพืชอยู่ในระดับมาก อย่างไรก็ตาม หลังการใช้ยุทธศาสตร์ ประชาชนมีความตระหนักเพิ่มขึ้นเป็นอยู่ในระดับมากที่สุด

2. กิจกรรมการอบรมแบบมีส่วนร่วม และการเสริมความรู้โดยใช้คู่มือการป้องกันอันตรายจากสารเคมีก้ำจัดศัตรูพืช ของยุทธศาสตร์มีคุณภาพและเหมาะสม ทั้งนี้เนื่องจากผ่านกระบวนการสร้างและพัฒนาอย่างเป็นระบบ ผ่านการตรวจสอบคุณภาพเบื้องต้นโดยผู้เชี่ยวชาญก่อนนำไปทดลองใช้ โดยเฉพาะคู่มือที่จัดทำขึ้น มีความเหมาะสมกับชาวบ้านอย่างมาก เพราะเนื้อหาตรงประเด็น มีความกระชับ อ่านเข้าใจง่าย และมีภาพประกอบคำอธิบายไว้อย่างชัดเจน สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำยุทธศาสตร์ไปใช้

- 1.1 การจัดอบรมเสริมสร้างความรู้และความตระหนักในการป้องกันอันตรายจากสารเคมีก้ำจัดศัตรูพืช ควรใช้วิทยากรกระบวนการที่คล่องแคล่วในการจัดกิจกรรมสามารถพูดโน้มน้าวและชักจูงให้ผู้เข้ารับการอบรมได้กล้าแสดงออก มีส่วนร่วมในกิจกรรม รวมทั้งสร้างบรรยากาศการอบรมให้มีความสนุกสนาน

- 1.2 ในการแจกคู่มือการป้องกันอันตรายจากสารเคมีก้ำจัดศัตรูพืช ควรชี้แจงสาระเนื้อหาทั้งหมดในเล่ม เพราะจะทำให้ผู้เข้ารับการอบรมมองเห็นคุณค่า และสนใจที่จะศึกษารายละเอียดเมื่อถึงคราวจำเป็นต้องใช้

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

- 2.1 ควรมีการศึกษาผลกระทบของโครงการให้เช่าทำสวนยางพาราในพื้นที่ของรัฐ ที่มีต่อชุมชนในพื้นที่อื่นๆ โดยศึกษาทั้งในด้านบวกและด้านลบ

- 2.2 ควรทำวิจัยเพื่อเสริมสร้างความรู้และความตระหนักในการป้องกันอันตรายจากสารเคมีก้ำจัดศัตรูพืชให้กับเยาวชนในโรงเรียน เพื่อนำไปถ่ายทอดให้กับผู้ปกครอง และปรับโอนไปใช้ในชีวิตประจำวัน

เอกสารอ้างอิง

- เกศมณี มูลปานนท์. (2548). การส่งเสริมพฤติกรรมการป้องกันสารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรตำบลหนองบัว อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ชนบท บัวหลวง. (2549). การพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรผู้รับจ้าง ฉีดพ่นสารเคมี บ้านโปร่ง หมู่ที่ 3 ตำบลไผ่ใหญ่ อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. ลพบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.
- นภาพร หานะพันธ์. (2553). การสร้างความตระหนักในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชและการดูแลสุขภาพโดยการอบรม เกษตรกรปลูกมะขามเทศ ตำบลเจ็ดเสมียน จังหวัดราชบุรี. การค้นคว้าอิสระ สศ.ม. ราชบุรี: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ผู้จัดการออนไลน์. (2556). ลาวตาสว่าง สนวนยาง-ยูคาลิปตัสล้วนมีปัญหา ดอกกบิเอนุญาติแล้ว. เข้าถึงได้จาก <http://www.manager.co.th/IndoChina/ViewNews.aspx?NewsID=9560000046858>.
- ศูนย์ค้นคว้าและข้อมูลข่าวสารที่ดินและทรัพยากรธรรมชาติ. (2553). บทรายงานผลการได้รับของการเก็บรวบรวมข้อมูล เกี่ยวกับการเช่าหรือสัมปทานที่ดิน ในแขวงบอลิคำไซ. เวียงจันทน์: กรมค้นคว้าและข้อมูลข่าวสาร สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว.
- องค์การคุ้มครองที่ดินแห่งชาติ. (2550). ทิศทางการวางแผนคุ้มครองพัฒนาที่ดินเขตชนบท. เวียงจันทน์: กรมวางแผนและพัฒนาที่ดิน สำนักงานนายกรัฐมนตรี สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว.